

ՏԱՐԵՒՈՐ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ձեռն մեղմ և շրջակայից այլ և այլ ճաշ-հիմներու կացութեամբ խնամ և հետա-ւարար ջերմն առատ, թէ՛ եւ երկինքի կը ըրէր առատութեամբ ցորենն ու գարնի սակայն խնամ ողջ մէջ բուսած լինելուն անկարելի է զայն առանց որոշոտուելու պահել աւելի քան զվեց ամիս։

Ինչպէս ամեն ուրեք, դժբաղդարար հոս եւս առաջնութիւն մ'ունին Յոնքն ի քաղաքակրթութեան քան զՀայս, և Հայք փոխանակ գոգնելի եռանդեամբ մը — ի բաց առեալ պատուաւոր բացառութիւն մը — Յունաց նախնանքի օրինակին հետեւեալ, օր քան զօր կը թուանան իրենց պարտաճանաչութեան մէջ։

Անհայրենի ցաւ է քսել թէ՛ ի Պաֆրա շուրջ 200 տուն Հայկական զաւթակալ-նութեան մի քառական հոծ տարրը՝ չու-նի գեղեցիկ սեռի դաստիարակութեան յատուկ ազգ. վարժարան մը, մինչդէ՛ 5 տանցի բողոքականութիւն կոնքանդ է մի աղջկանց մանկավարժարան, կրթու-թեան այս անհրաժեշտ պէտքը բոլորովին անտես եղած է մեր քաղաքացւոյն նկատ-ւարը՝ շատ հալած և անտարբեր աչքը կը դիտեն հարգ ունաք իրենց աղջիկ զա-ւակներն, որք կ'երթան բողոքականաց վարժարան և խուց անբաւականութեան պատրուակի ներքեւ անկարելի եղած է զայն բաց տես-նել աւելի քան զմի տար։

Ենք միշտ գոգնութեամբ պիտի խա-սինք նուրիանէ ՀՊ. Իրէքեանի վրայ, որ իւր աստիակալութեան օրով կրցաւ ուղղութեան մէջ պահել երկու սեռի վար-ժարանն ալ, սակայն իւր հրաժարմամբ փակեցաւ աղջկանց վարժարանն, այն օրէ՛ հետէ զիշ ատարկութեամբ այս դժբաղդ կացութեան վիճակած է մանչակերտաց վարժարանն ալ, ուր կը յանձնուին շուրջ 90 աշակերտներ ունեկանով դաստաւ մը եւ մանկավարժ մը, որոց առաջինն Պրլան է երկրորդն տեղացի դասատուն ունի արդարեւ գոգնի միջքը, ի մէջ այլոց ընտրի Հայկարան, միանշանակն աշխա-տանքը, սակայն կը ցուիք քսել թէ՛ տեղա-լին անկերպարան կացութիւնը՝ անանկանաց պայրկեանք որ վնասուի եւ մանաւանդ զատկաբոց չգոյութիւնը միասին անդա-տուղ ըրած են նորա աշխատափրու-թիւնը։

Տեղացի Հայք, թէ՛ եւ բաղդատմամբ ու-րիշ քաղաքաց ասելի հարուստ են, սա-կայն զարդոց տուրք անուամբ դրամատ լու վարժած չին ի սկզբանէ անտի։

Ի հատու դարման այս ցուցակի ըն-ժացից, վիճակիս Առաջնորդական Տեղա-պալ Մամբէլ Մ. վրդօր Բեղունին անց-եալ տարի հրաւերածք օրնացւոյն այցե-լեց տառ. Հայր տուրքն չարաչար աշխա-տութիւններէ, համոզիչ խրատներէ եւ մերթ յանդիմանութիւններէ վերջ՝ Հայդի ուրեմն յաղկեցաւ կազմել թաղ. խորհուրդ մը քաղաքիս ամենէն ուսումնասիր և երե-ւելի անհրէ՛ն, դաստաւաց ցայի վրայ եղած պարտքերն վճարել տալէ վերջ իւր ներկայութիւնն պարտաւոր տուաւ, նոր հանգանակութեան տեսք մը խիստ գիւ-րամատչելի, սակայն իւր մեկնելէ վերջ ամեն քան ինչ որ էր առաջ, դժբաղդա-բար նոյն մնաց զարմաւալ։

Եթէ՛ Հայր տուրքն իւր այն գործունե-ութեանքն հանգեքած ունէր թերութիւն մը այն ալ յանրախի դաստաւաց ետեւէ ինչեւն և զանոց անխորհրդարար անուա-նարկելն էր զի դաստաւ ու յանրախի հալածելէ, ժողովրդեան դաստե առէն դասատուութիւնը ստորնացնել քսել է. մինչդեռ մենք այդ զրոյց այն անմընչ տարր հանգանակն սպասուել իրաւունք ունեցի, մանաւանդ յաջուտ Ազգին։

Սակայն այս ճշգնածամբունն այլ եւս վախճանն հասած ինկել կը թուի. ի Պաֆ-րա երկրորդ այցելու հովիւ մ'ուն ունե-ցաւք այս օրեր Մարտանն քաղաքի Տ. Հնկնոր Յովակիմեան անուն Բաշանայ մը, այր բարեկիրթ, ուղիւմ հոգի և ճարտա-բանաս, ուսումնական և միանգամայն ու-սումնասիր. նա Պաֆրացւոյն նկատմամբ զարձաւ այն Մարտարային, զոր Թառուկը նկարագրէ իրեն մարդասէր մի վիրա-րոյթ. անօթիւրար լսեց ազգ. ներկայան-կերպարան վիճակ, որ վիպական զըպ-րոցին, քանց շինայեց անձուրկարար, և համոզեց ժողովուրդն սթափել և միտան հորձիւն յօշոտել Ազգին զարդին։

Թէ՛ եւ տեղւոյս աւազներէց և իմաստն զանապ Տ. Յովհ. Հօր ձեռնադրութեամբ յաղկեցաւ կազմել առժամանակեայ թաղ. խորհուրդ մը, որոյ առեալեց արդէ յու-սասարդներ են, սակայն առ այժմ չու-նինք իրենց գործունեութեան վրայօք զրկելիք նոր բան մը. երանի՛ թէ մեր քա-ղաքացիք յօժարութեամբ համակերպէին զէջի՝ այս անգամ իրենց սիրելի և դար-ցատի խորհրդոյն յօշոտել իրենց զաւակաց։

Մասնաւոր շնորհակալութեան արժանի են Թաղէն ապա Սիրէճեան և Արմանի ՀՊ. Արապեան վիճակ, որ փափակաւ իր-ւանքն անգլիանց վարժարանը բացուել, խոս-տացածն է վարժարանին քաղաքաց տե-ղին իւր քառակն նորոգել և երկրորդը միմեոյն նպատակի համար տալ այսինչ չափ զրէ՛լ գումար մը. ի արտէ յայտութիւնն և յարաեւելութիւն կը մաղկենք։

Տեղւոյս Գալմագամ պէ՛ն իւր կողման արդարեւ արժանաւոր անէ. իւր անհոգ և զարդոյտիք, անցնալներն երբեք համոզու-մ է քանց շինայեց վերարանելու փամբ Հա-յոց վարժարանն, որ պահ մը փակուած էր, ազգայնոց կողմանէ հանգանակութեան անգլիա մնաւուն համար, և խոստացաւ իւր բարձր աշակցութիւնն ընծայել ի նպաստ զարդոցն ամեն ստիպողական պարագայից մէջ. խոստացած է նաև այս օրեր այցելել վարժարանն և իւր ներկայութեամբ խրա-խուսելաշնչկերաններն. օրոքն եւս իրեն հա-ւաւոր ընդունելութիւն կը ընելու համար արեւստաղէտ Երաժիշտ Մարգիւն ՀՊ. Պարթեւեանի առաջնորդութեամբ իւր և վէ՛ն. Կայսեր անուան նուիրեալ նոր եր-կու նոր երգեր պատրաստած են։

Կ'ըսուի թէ մի տարի ետեւ ընդ մէջ Սամանի և Պաֆրայի սկսեալ Ծովի ճա-նապարհն ամէն ինչ կը լրանայ. այս ճա-նապարհի բացման հանդիսին նախագա-ւեցու համար Սամանի վեճէ՛ Մովսէսա-բըժը պիտի գայ ի Պաֆրա։

Իզմիրի դժբաղդ երաժշտութեան հա-կաւակ՝ աստ անձնակերպ իրիտ կանաւ-ւոր են ի վարձարութիւնն քրտաթիթր փանտակաց երկրպարծայ, ՊԱՐՈՅՐ

Հանրական առեւին յանձնանմանաց հայ ազգային հաստատութեանց Բատաւիոյ ընթերցեալ առաջի տարեւոր ժողովոյ հայ հասարակութեան տեղւոյս գումարեալ ի գաւիթ շինուածոյ Ս. Յովիմանու եկեղեցւոյ ի 30 ապրիլ 1890 ամի։

Մեծարող Պարոնայք ժողովոյս

Այս երկրաստաներորդ անգամն է, որով առեան Ազգ. վարչութեան մատուցանել պատուելի ժողովոյց զտարեւոր տեղեկագիր իւր ի մասին իրողութեանց և գործառ-նութեան եղելոց ընդ վարչութեամբ իւր յընթաց 1889 թուականի, կցելով ընդ սմին և զհամար դրամական կառավարութեան յարաբերութեամբ եկամտից և ծախսոց ազ-գային զոյլոյ՝ որք արձանագրեալ ի հաշուեմատեանս կան ի տես և ի ճիշի պատուելի ժողովականաց։

ՎԱՐՁԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԶԱՆԱՅ

Յետ յանձն առելոյ մեր զպաշտօն վարչութեան զոյլոց ժողովորդեանն՝ իսկ և իսկ զուսմեղաց ժողով կառավարական և ըստ տրամադրութեան ազգային Սահմանա-դրութեան ընտրեցաք ի միջոյ որպէս պաշտօնեայ Առեւին.

Պարոն Թ. Մ. Տէր Յովհաննէս իւր Եւթեմ Գ. Մ. Տէր Յովհաննէս Գանդաւաճ Գ. Տէր Գ. Գաւարեան Առեւ-Գալմագամ Պարոնայք Գ. Տէր Գալուստեան և Մ. Յովհաննէս Մարգարեան

Բազմը է մեզ յիշել աստ զի իւրաքանչիւր անգամ վարչութեան՝ որում յանձնաւ եղեւ պաշտօն ինչ՝ խզի մտօք կատարեալ զայն և խորհրդակցութեամբ միմեանց և միարան ուղով գործակից լեալ իրեաց՝ ջանացաք ի յանգ հանել զպաշտօնս՝ զորս յանձնեցաք մեզ ի կատարել. Մի ի կարեւոր ձեռնարկութեանց վարչութեանս եղեւ տալ մարմարել յատակ եկեղեցւոյն մեր ի պէտս ծախսոց որոյ՝ ըստ վերջաւորութեան հան-րական ժողովոյ պատահելոյ յանցելում ամի ծախեցաւ հրիտակեալ գումար 2000 զիւր զրաց, զոր հանգուցեալ Պ. Յ. Յարութիւն կառակաւ էր ի նուէր եկեղեցւոյն։

Այժմ թէ՛ եկեղեցին թէ՛ ի երեքուստ և թէ՛ արտաքուստ կարօտի մասնաւոր նո-րողութեան այլ նուազութիւն եկամտից նորին գլխաւոր խոչ և խուժ լինի մեզ ձեռ-նամուտ լինել յայնմ։

Արժան համարիմք և յուշ անել ժողովականաց զի յետ խորհրդակցելոյ մեր ընդ միմեանս բարեք համարեցաք ի գրաւ առնուլ յանուն Ազգային Հաստատութեանց զերկրորդ գրաւատանն որ ի Բոն Սիրի կոչեցալ փողոցի որ էր Փ. 6000 զիւրք։

Առաջին և երրորդ գրաւ նոյն տանն որ էր նոյնպէս ի գրաւի յանուն Հայկեան Միաբանութեան գումարի ի վերջ այն ամի Փ. 14,952 ընդ որ կցելով Փ. 6,000 ամ-բողջանայ գրաւն Փ. 20,952 — գլխաւոր պատճառ առելոյ մեր զայս շաւիղ այն էր զի ըստ որում ազգային գումարք որ յետ և յառաջ անանգեալ կային ի դրամատուն քա-ղաքիս ո՛չ առաւել տոկոսից այլ ևս խոստանային ընդել քան 3 1/2 առ ամն, ուստի և իւրիշ համարեցաք ի թաց հանել անտի Փ. 6,000 և զիւն ի վերայ ի վերն յիշեալ գրա-ւականի՝ որ անելուտ առաւել տոկոսիք բերցէ։

Երկրորդ պատճառ առելոյ մեր զայս շաւիղ և այն էր զի ի գէպս անվարժ մնալոյ նոյն տան (զի որպէս գիտէք Միաբանութիւն մեր ստանալ զվարժ նոյն տանն) պար-տեալ մեք անք հարուցանել 1 1/2 տոկոսիս առ ամն երկրորդ գրաւատորմ ըստ գաշանց ե-կելոց ընդ նախկին կառավարչութեան։

ՄԱՍՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԵԿԵՂԵՑՈՒՑ

Թէ՛ մ նախկին վիճակաւորին մեր մօտ գտնով ի լրանալ վարչութիւնս ըստ կամաց և ցանկութեան Հասարակութեան մեր աստ փութեայ գրութեամբ խնդրել ի Գերապա-սիւ Առաջնորդական փոխանորդէն փանց Ջուղայու՝ զի մի ի չորից քահանայից նշա-նակելոյ ի թիւրմ մեղում առ նա ընտրեալ կարգեաց ի վիճակաւորութիւն աստ. Նո-րին Գերապասիւնութիւն ընտրեցաք մեզ վիճակաւոր զԱրարկոն Տէր Իսահակ Բճնյ. Ամ-բարդեան՝ որ ի սկիզբն տարեայս ժամանակն աստ կատարէ զհոգեւոր մատակարարու-թիւն Սրբոյ եկեղեցւոյս։

Ս. ԵՒ Յ. ՈՒՍՈՒՄԵԱՐԱՆ

Ըստ վերջաւորութեան հանրական ժողովոյ պատահելոյ յանցելում ամի՝ յոր և ո-րոշեցաւ զի վարչութիւն մեր հոգ տարցէ ընդել աստ հմուտ դատաւարակ մի ի կրթել զՀայ մանկունի ի հայերեն լեզուի յետ խորհրդակցելոյ մեր գիւրիթոյն և ստանալոյ դհա-ւանութիւն միժամանակեան Հասարակութեան մեր աստ՝ Թուրք գրեցաք առ Ար-բաղնակատար Հայրապետն ամենայն Հայոց և Պատուաւորն Անգամն ազգային Սինո-դին Սրբոյ Եփեմանի, և խնդրեցաք զի թէ՛ յարմար դատեն Արմ. Եսայի վարդապետին Առտուածատուրեան փան այն պաշտօնին առաքելոցն զիս աստ ծախիւք Հաստատու-թեան տեղւոյս Պայմանք առաւարկեալք ի մէջ փանն այն պաշտօնի կարէք տեսա-նել յարմար թիւրմով որ ի վերայ սերանոյս — Նաև խնդրեալ ենք զի թէ՛ Նորին վե-հափառութիւն և անդալք Սինոդին յարմար չգտան զիս՝ ուրեմն նախ յանձնարա-րեն մեզ զայլ ոք արժանաւոր որ կարացէ կատարել զայն պաշտօն։ Եւ այժմ պա-սանք պատասխանել զոր և ի ստանալն ազգ արարցուք հասարակութեան մեր աստ, Արեւմտքը այն ուսումնարանի շարունակին տակալին երկրորդսն չբաւոր մանկունք Ջուղայու փայլելէ զուսումն ի Փ. ձեռնարկն Հայոց ի Կալիֆա, և ուրախ ենք զարձ-եալ համութեամբ յայտմ ամի ևս արձանագրել աստ զի մեծ յառաջդիմութիւն ցուցա-նեն նոյն մանկունք ըստ գրութեանց արդոյ կառավարաց ձեռնարանին, Մի ի մանկանց խնամելոյ աստ յաղկուք ի Նորին յանգելում ամի անցեալ ընդ դուռն քննութեան (En-terance examination) յառաջին աստիճանի, յայտմ ամի պատրաստի փան բարձրագոյն քննութեան first Arts կոչեցելոյ. Եւ երեքին մանկունք ի ստանելու Մ. և Յ. Առտու-նարանի պարտաւորին փան այժմ ամի փան անցանելոյ ընդ դուռն քննութեան։

Երկրորդ 1889 ամի վճարեալ ենք ծախք ուսման մանկանց ձեռնարանին և 2 գա-ւակաց հանգուցեալ Մ. Տէր Յ. Գալուստեան Փ. 2944.43

Նորեանց այն ուսումնարանի ըստ վերջաւորութեան եղելոյ յանցելում ամի հան-րական ժողովի առաքելոց Գ. 600 զիւրք ի նպատակ Կեդրոնական վարժարանին ի Ջու-ղայու. Երկար միջոց անցանէն յորմէ հետէ առաքեալ ենք այն գումար ի ձեռն կա-ռավարչութեան Դպրոցին, թաց տակալին չուսնելոք անտի պաշտօնական թուրք ինչ թէ՛ արդեօք ստացեալ են թէ ոչ։

Տնուր եմ ինչէ՛լ զի մի ի միժեանցաց պատահանելոյ այն Հաստատութեան մնայ անկարժ ի ջուռն ամոյ, և թէ՛ եւ իրուցեալ ենք զվարժ նորին մինչ Գ. 115 առ ամին և շարունակ հրատարակելու ի լրագիրս, թաց մինչ ցայժմ վարձող ոք չէ եկեալ։

ՀԱՅԳԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԶԱՌՈՒ

Այն պիտանի Հաստատութիւն չէ դարձեալ յայնպիսի յաղով վիճակի՝ որչափ փա-վաքելի է, պատճառեալ ի նորոգութեանց որ եղեւ. ի վերայ նոյն միժեանցի յըն-թացս տարւոյս, ուստի անցաւ եկամտն տարին բաւէ չափաւոր ծախուցն որ կարի խնայողարար բաշխեցաք ի կարտուստուր տեղւոյն։

Տեսանելով գիւրեմն վիճակն այն Հաստատութեան Պարոնայք Գանձապալ, եւ Առե-ւնապալի կառավարիչք ի մի ի կառավարչական ժողովի իւրեանց յօժարակամ ընծայե-ցին զամբողջ փարձ իւրեանց այն Հաստատութեան յօրտաւ կարտաւորացն եւ ըստ այժմ որոշման մուծաւ այն գումար ի տարվաթիւն ի հաշիւ այն Հաստատութեան որպէ՛ս և տեսցի ի գրուել գործական վիճակի այն Հաստատութեան։

Այստ տեղեկութեամբ ո՛չ միայն Հասարակութեան տուրք ընդ արդեանցն այլ և յետ բաշխելոյ գիւրեմտուն ի կարտուստուր մնայ ի հաշիւ միաբանութեան Փ. 425.38

Վերջաւորելով այժմ զայս տեղեկագիր մատչիմք ահա յընթերցումն զբաժանական վիճակի երեքին ազգային Հաստատութեանց։

ԱՐԴԻՒՆԻՔ, ԵՒԱՊԵ ԵՒ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

ՄՈՒՏԲ ԵԿԵՂԵՑՈՒՑ

Վարձ տանն արքունի դաշտի փան 1889 ամի Փ. 2400—
Հարկ տվարեալ տէրութեան Փ. 183-60
Վասն պահպանութեան թրիղութեան Փ. 108-75
Ջուռն եկամտն գոյացեալ ի փարձու տանն Փ. 2107-65
Մնացորդ համարոյ փաշիս իւն Փ. 146-01
Ստորագրութիւն ժողովորդոց Փ. 486—
Կտակեալ գումար ի հանդ. Յ. Յարութիւնեանէ Փ. 2739-66
Կտակեալ գումար ի հանդ. Յ. Յարութիւնեանէ Փ. 2000—
Կտակեալ գումար ի հանդ. Յ. Յարութիւնեանէ Փ. 4739-66

Վարձ քահանայի եւ սպասարարաց Փ. 2534-80
Եկեղեցւոյ յատակն մարմարելոյ Փ. 1900—
Մարիք համազգի տարակրկանաց Փ. 160—
Ի թաց գնայ ի հաշիւ տնեղինաց Փ. 500—
Առաւել ծախեալ քան զմուտն Փ. 355-14
Ստացուածք եկեղեցւոյ ի վերջ 1888 ամի էր Փ. 85774-20
Ուստի ներկայ ունի Փ. 85449-06

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԻՔ ՎԵՐԱԲԵՐՆԵԼԻ ԶՈՒՂԱՑՈՒ

Գանձանակ Ջուղայու տնանկաց Փ. 20484—
Ամեն փանք Փ. 19091—
Եկեղեցին Ս. Միքայիլ Փ. 8998—
Հողեւորական դպրոցն Փ. 6349—
Կեդրոնական դպրոցն Ջուղայու Փ. 6822—
Սուրբ Կատարինէ դպրոցն Փ. 5688—
Սուրբ Պողոս դպրոցն Սանգիւրարանայ Փ. 4715—
Ամեն տարարանն Փ. 2936—
Սուրբ Ստեփաննոս եկեղեցին Փ. 2732— Փ. 77785 —

ԱՊԱՀՈՎԱԿ ՈՐՊԵՍ Ի ՆԵՐՔՈՑ			
Միժեանցի վասնայն	Ֆ. 13000—		
6 հատ Ջաւա Բանք չէր վանայն	» 5400—		
22 » » » Աղքատաց արկեղ	» 49800—		
10 » » » Ս. Միքայիլ եկեղ.	» 9000—		
10 » » » Ջուղայու հաս.	» 9000—		
7 » » » Կեդրոնական դպրոցի	» 6300—		
5 » » » Ս. Պողոս դպրոց	» 4500—		
3 » » » Ամենակրիչեան տարարան	» 2700—		
3 » » » Ս. Ստեփաննոս եկեղ.	» 2700—		
2 » » » Հող. դպրոցն	» 1800—		
1 » » » Ս. Կատարինէ դպրոցն	» 900—	Ֆ. 75100—	
Տարբերութիւն կայ յաղող Ջուղայու հաստ.			
		» 2985—	
ԿԵՐԻ ՄԱՅՐԱՀԱՆՈՒՑ Ս. ՅՈՎՀ. ԵԿԵՂ. ՓԱԿԵԱՅ 31 ԴԵԿՏ. 1889 ԱՄԻ			
Տունն արքունի դաշտի	Ֆ. 52000—		
Շինուած եկեղեցւոյ	» 28000—		
Անօթեղնք	» 2000—		
Կան եւ կարասիք	» 500—		
Ի Բարսէր Բանքում	» 3500—		
Հայկեան միաբանութիւն Ջաւա	» 392-25		
2 հատ Ջաւա Բանք չէրք	» 1800—		
Սանդուղն	» 1143-41		
Մ. և Յ. ուսում.	» 15-40		
Ջուղայու հաստատութեան գումարն	» 75100—	Ֆ. 164451-06	

Պ Ա Հ Ա Ն Ջ

Ստացուածք եկեղեցւոյ Ֆ. 85419-06
Գանձանակ գրաւոր աշխատանայ Փ. 1247—
Ջուղայու Հաստ. գումարն Փ. 77783— Ֆ. 164451-06

Մ. ԵՒ Յ. ՈՒՍՈՒՄԵԱՐԱՆ

Հաստատութեան կալուածոց մուտք փան 1889 ամի Ֆ. 8450—
Հարկ վճարեալ տէրութեան Ֆ. 763-48
Վասն ապահովութեան հրկիցութեան Ֆ. 506-91
Վասն նորոգութեան Ֆ. 900-93
Ջուռն եկամտն կալուածոց Ֆ. 6278-68
Վաշի դրամոց Ֆ. 798-68
ԿՈ չէրաց զիւրի

